

Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet

**JEZIK, KNJIŽEVNOST, VREME
KNJIŽEVNA ISTRAŽIVANJA**

Zbornik radova

Urednice:
Vesna Lopičić
Biljana Mišić Ilić

Niš, 2017.

Biblioteka
NAUČNI SKUPOVI

Urednice:

Prof. dr Vesna Lopičić
Prof. dr Biljana Mišić Ilić

Glavni i odgovorni urednik:

Doc. dr Gordana Đigić

Akademski odbor:

Prof. dr Miloš Kovačević
Prof. dr Vesna Lopičić
Prof. dr Biljana Mišić Ilić
Prof. dr Đorđe Vidanović
Prof. dr Sofija Miloradović
Prof. dr. Tatjana Paunović
Prof. dr Mihailo Antović
Prof. dr. Milica Živković
Prof. dr. Savka Blagojević
Prof. dr Slávka Tomaščíková
Prof. dr Walter Epp
Prof. dr. Janoš Kenjereš
Prof. dr. Kristobal Kanovas
Prof. dr. Marija Knežević

Sekretari konferencije:

Sanja Ignjatović
Nikola Tatar

Recenzenti:

Prof. dr. Zorica Đergović-Joksimović
Prof. dr. Tatjana Bijelić
Prof. dr. Zoran Paunović

Recenzenti pojedinačnih radova:

Radmila Bodrič
Snežana Gudurić
Vladimir Jovanović
Aleksandar Kavgić
Miloš Kovačević
Vesna Lopičić
Maja Marković
Biljana Mišić Ilić
Ljilja Nedeljkov
Predrag Novakov
Vladan Pavlović
Anđelka Pejović
Dušan Stamenković
Sena Stanković
Strahinja Stepanov
Violeta Stojičić
Amina Šiljak-Jesenković
Đorđe Vidanović
Maja Vukić

SADRŽAJ

JEZIK, KNJIŽEVNOST, VREME: KNJIŽEVNA ISTRAŽIVANJA

UVOD

NARATIVNO KONSTRUISANJE TEMPORALNOSTI	11

I

TEORETSKA RAZMATRANJA

Snežana Milosavljević Milić

ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО ПРИЧЕ – КА РЕВИЗИЈИ АТЕМПОРАЛНИХ АСПЕКТА ТЕКСТА	33

Nermin Vučelj, Milan Janjić

ПИТАНЈЕ КЊИЖЕВНЕ PERIODIZACIJE: PRIMER FRANCUSKOG 18. VEKA	47

Petra Mitić

DRUGI POL NEKAD I SAD: VREMENSKA DISTANCA U RECEPCIJI FEMINIZMA SIMON DE BOVOAR	59

Vladislava Gordić Petković

VREME I SEMANTIKA (DUGO)VEČNOSTI U SAVREMENOJ SRPSKOJ I ANGLOFONOJ PROZI	71

Borjan Mitrović

ВРЕМЕНСКИ УСЛОВЉЕНО ТРАНСФОРМИСАЊЕ МОТИВА РОДОСКВРНОГ ГРИЈЕХА У СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ	83

Ana Kocić

KOLEKTIVNE PREDSTAVE O 'DRUGIMA' KROZ VREME: NEKOLIKO PRIMERA IZ AMERIČKE KNJIŽEVNOSTI I KULTURE	93

Milica Spremić Končar

ВРЕМЕ У ИСТОРИЈИ БРИТАНСКИХ КРАЉЕВА ЏЕФРИЈА ОД МОНМУТА	105

Tatjana Vulić

КРИТИКА КАО NOVINARSKA VRSTA U NEDELJNIKU <i>NIN</i> KROZ VREME	119

Milan Dojčinović

УЛОГА МЕДИЈА У СЛУЖБИ ОЧУВАЊА КУЛТУРНОГ ИДЕНТИТЕТА	131

Ivana Stamenković, Tatjana Đukić

PROMENA PERCEPCIJE PROSTORA I VREMENA I MASOVNI MEDIJI	149

Aleksandar B. Nedeljković

ФИЗИЧКА ПРИРОДА ВРЕМЕНА И ТЕОРИЈА РЕЛАТИВИТЕТА У НАУЧНОЈ ФАНТАСТИЦИ	161

Buba Stojanović

ВРЕМЕ У БАЛЦИ - СПОНА МЕЂУ НАРОДИМА	173

II HRONOTOP

Marijan Mišić OD PROFANOG KA LIMINALNOM: POETIČKA TRANSFORMACIJA HRONOTOPA U AMERIČKOM I SRPSKOM MEĐURATNOM ROMANU O PRVOM SVETSKOM RATU	189
Sergej Macura HRONOSHIZME MEJSON I DIKSON	203
Mirjana Stošić HRONOTOP RASKRŠĆA – FRANKENŠTAJN I VAMPIR KAO FIGURE MODERNOSTI	215
Mirjana Bojanić Ćirković АСПЕКТИ ВРЕМЕНА И ТРЕТИРАЊЕ СТВАРНОСТИ У РОМАНУ <i>Р. Ц. НЕМИНОВНО</i> ВЛАДАНА МАТИЈЕВИЋА	225
Jasmina Ahmetagić ВРЕМЕ И МОДЕРНА ПАРАБОЛА: <i>ПАД</i> АЛБЕРА КАМИЈА	239
Jelena Aleksov ПРОТИЦАЊЕ ВРЕМЕНА У УРБАНОМ СВЕТУ <i>РОМАНА О ЛОНДОНУ</i> МИЛОША ЦРЊАНСКОГ	251
Emilija Lipovšek TIME AND AGAIN IN BABYLONDON	263
Petra Pešić ВРЕМЕ У РОМАНУ <i>ПОСЛЕДЊА РУЖА КОЛУБАРЕ</i> РАДОВАНА БЕЛОГ МАРКОВИЋА	271
Sonja Urošević HRONOTOP I U ROMANU <i>ZAVIČAJNI MUZEJ</i> ZIGFRIDA LENCA	281
Ivan Cvetanović, Vladeta Radović ВРЕМЕНСКО-ПРОСТОРНИ ОДНОС НАРАТОРА, НАРАТЕРА И ЧИТАОЦА У РОМАНУ <i>ТУНЕЛ</i> ЕРНЕСТА САБАТА	293

III KLASIČNE STUDIJE I STUDIJE KULTURE

Jelena Pilipović ULTIMA AETAS. ВРЕМЕ У ВЕРГИЛИЈЕВОЈ ЧЕТВРТОЈ ЕКЛОГИ	305
Elia Marinova TRAPPED IN THE 'MIDDLE TIME'	317
Ana Ž. Stanković ЗАБОРАВЉЕНО ПАМЋЕЊЕ И УПАМЋЕНИ ЗАБОРАВ У ПРЕДАЊИМА БЕЛИЦЕ	327

Monika Bala
SEĆANJE I NARACIJA: VREMENSKA DIMENZIJA U ŽIVOTNIM PRIČAMA
BUKOVINSKIH MAĐARA 339

Nataša Trnavac Đaldović
ВРЕМЕ КАО ВЕЧИТО ВРАЋАЊЕ ИСТОГ: ПРИПОВЕДАЊЕ НАЦИОНАЛНЕ
ИСТОРИЈЕ У БЕЗДНУ СВЕТЛАНЕ ВЕЛМАР-ЈАНКОВИЋ 351

IV ВРЕМЕ, ИСТОРИЈА, КЊИЖЕВНОСТ

Münderlein, Kerstin-Anja
CERTAINTY, DEATH AND TIME IN THE POETRY OF THE GREAT WAR 367

Igor Žunković
THE TEMPORALITY OF LITERARY RECEPTION: THE CASE OF SREČKO
KOSOVEL'S "SPHERICAL MIRROR" 375

Sonja Veselinović
ДАТУМ У ПОЕЗИЈИ: ТЕКСТ И ПАРАТЕКСТ 387

Biljana Vlašković Ilić
THE EXPERIENCE OF TIME IN AMBROSE BIERCE'S SHORT STORY "AN
OCCURRENCE AT OWL CREEK BRIDGE" 401

Jelena Veljković Mekić
ВРЕМЕ, ИСТОРИЈА И ФИКЦИЈА У НОВЕЛИ „ГРОБНИЦА ЗА БОРИСА
ДАВИДОВИЧА" 413

Jelena Ristović
ONIRIČKO VREME U ROMANIMA HAZARSKI REČNIK M. PAVIĆA I OPSADA
CRKVE SV.SPASA G. PETROVIĆA 425

Sanja Macura
СТАТИЧНОСТ ДИНАМИЧНОСТИ ИЛИ ДИНАМИЧНОСТ СТАТИЧНОСТИ
У КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКОМ КОНТЕКСТУ 435

Nataša Tučev
АНАХРОНИЈА У ROMANIMA DŽOZEFA KONRADA 447

Milan Živković
СРЦЕ ТАМЕ КРОЗ ПРИЗМУ ВРЕМЕНА: ДИЈАЛОГ ПРОШЛОГ
И САДАШЊЕГ ДОБА 457

Tijana Matović
THE TEMPORAL ASPECTS OF REMEMBERING PAST TRAUMA IN KAZUO
ISHIGURO'S *A PALE VIEW OF HILLS* 469

Sara Arva
ВРЕМЕ КАО УЗРОК СУКОВА ИЗМЕЂУ ЕТИКЕ И ЕСТЕТИКЕ:
ПРОЛАЗНОСТ У *SLICI DORIЈANA GREЈA* 479

Yildiray Cevik THE TREATMENT OF TIME IN <i>TIME'S ARROW</i>	489
Sanja Ignjatovic, Milan Jačević INTERPRETING THE PRESENT – THE RHETORICAL FUNCTION OF TIME IN MICELHOUELLEBECQ'S "SUBMISSION"	499
Ljiljana Petrović ТРАУМА И ВРЕМЕНСКА ДИСЛОКАЦИЈА У РОМАНУ <i>ОВА ПРИЧА</i> АЛЕКСАНДРА БАРИКА	511
Ana Došen RUŠEVINA LEPOTE I MULTITEMPORALNOST U ROMANU <i>ZLATNI</i> <i>PAVILJON</i>	523
Slađana Stamenković THE CONCEPT OF TIME IN HYPERREALITY OF DON DELILLO'S <i>COSMOPOLIS</i>	533
Ljubiša Zlatanović AUTOPORTRET UMETNIKA U MLADOSTI: VREME LIČNOG I UMETNIČKOG SAZREVANJA U KNJIZI <i>SAMO DECA PETI SMIT</i>	541

UDK 821.133.1.09“17“

Nermin Vučelj

Milan Janjić

Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

PITANJE KNJIŽEVNE PERIODIZACIJE: PRIMER FRANCUSKOG 18. VEKA

Sažetak: Da li je književnom proučavanju potrebna istorija da bi ono ostalo književno ili je književna istorija udaljavanje od biti književnosti, te da li je književna istorija prava nauka o prošloj epohi, time onda i objektivna, ili je ona pre sadašnja teorija o viđenju književne prošlosti, čime onda (p)ostaje relativna, pitanja su koja se analitički i kritički razmatraju u ovom istraživanju. Problem književne periodizacije i njene svrsishodnosti u proučavanju i razumevanju književnosti razmatran je u ovom radu u teorijsko-kritičkom sučeljavanju s Antoanom Kompanjom i Milivojem Solarom, i sagledan na primeru francuskog 18. veka kroz teorijske postavke koje su teoretičari i istoričari književnosti ponudili od kraja 19. veka, sa Lansonom, te kroz 20. vek, sa književnoistorijskim koautorima Bedije – Azar (Bédier & Hazard) Kasteks – Sire (Castex & Surer), Lagard – Mišar (Lagarde & Michard), Dekot – Saba (Décote & Sabbah), zatim s francuskim profesorima Erarom (Ehrard), Mauzijem (Mauzi), Menanom (Menant), Beatris Didije (Didier), te sa sovjetskim istoričarem književnosti Mokuljskim (Мокульский), jugoslovenskim teoretičarem Džakulom, i sve do početka 21. veka, s Vialom (Viala).

Ključne reči: književna istorija, periodizacija, 18. vek, prosvetiteljstvo, francuska književnost

Svaka književna periodizacija je naknadno teorijsko i istorijsko segmentiranje prošlosti u domenu duhovnog stvaralaštva, s ciljem da se objektivno sagleda jedno vreme, dobije jasna slika o odlikama stvaralaštva jednog doba, i pruži celovit pregled književnog stvaralaštva jedne epohe. Da li je književna istorija prava nauka o prošloj epohi ili je ona pre sadašnja teorija o viđenju književne prošlosti, čime onda nije objektivna i naučno pregledna, već samo vid jedne moguće književne recepcije, time i relativna teorija, ili, da upotrebimo termin Antoana Kompanjona, *teorijska ilustracija*, pitanje je koje pokreću nova književnoteorijska preispitivanja na kraju 20. i na početku 21. veka. Pitanje književne periodizacije i njene svrsishodnosti u proučavanju i razumevanju književnosti biće sagledano u ovom radu na primeru francuskog 18. veka. U tu svrhu će se u ovoj analizi sučeljiti teoretičari i istoričari književnosti koji su se, od kraja 19. veka do danas, bavili periodizacijom francuske književnosti, pri čemu je ovde težište na pitanju kako su istraživači kalendarski uokviravali francuski književni 18. vek.

1. Istorija u književnosti

Da li je književna istorija uopšte nauka o književnosti? Da li književnost treba da ima istoriju? Određenije još: da li se književna istorija bavi uopšte književnošću, njenom suštinom, ili je ona samo hronika o književnom izdavaštvu i društvenoj recepciji.¹ Antoan Kompanjon, u studiji *Treća književna republika, od Flobera do Prusta (La Troisième République des Lettres, de Flaubert à Proust, 1983)*, zaključuje da je sve do 1870. godine istorija bila književnost (Compagnon, 1983: 24), da se na pozitivističko pitanje je li istorija nauka ili umetnost odgovaralo s Mišleom (Michelet) da je istorija umetnost, a s Tenom (Taine) da je ona i „umetnost, ali i jednako nauka“ (1983: 24), da bi se, nakon perioda prestrojavanja disciplina, od 1875. do 1900. godine, istorija definisala kao „nauka protiv književnosti“, tj. kao struka koja raspolaže preciznim metodom za striktno utvrđivanje činjenica (1983: 25–26).

Tako su se na terenu književnog izučavanja, sukobili „protivnici na svim nivoima“ (« rivaux à tous les niveaux »), kako ih imenuje Kompanjon (1983: 35) – istoričari i retoričari; i dok su, s jedne strane, retoričari vežbali erudiciju, pristupali književnosti kao spomeniku, a gimnazijski profesori podsticali na razvijanje veštine izlaganja i debatovanja, što je sinhronijsko sagledavanje književnosti, istoričari su, s druge strane, nametnuvši istoričnost kao načelo, prebacili težište na dijahroniju i time pristupili književnosti kao dokumentu. Na prelazu iz 19. veka u 20. vek, kako to objašnjava Kompanjon, u obrazovni sistem u Francuskoj, umesto retorike, na kojoj su počivale književne analize i naučne disertacije, upisuje se književna istorija kao „nastavni pregled istorije francuske književnosti“; te je tako književnost, shvaćena u odnosu s istorijom i društvom, poverena radije istoričarima, nego „slabo okajanim besednicima“, zaključuje Kompanjon (1983: 40–41).

U Ministarstvu prosvete preimućstvo je zadobio novi koncept istorije, tako da su profesori književnosti, koji su ranije predavali čak i istoriju, jer se i istorija izučavala i uvežbavala kao besednička veština, izgubili teren i u samoj književnosti, budući da se na retoriku počelo gledati s neodobravanjem, ne samo u istoriji, već i u bavljenju književnošću, te su, jednim ostrim zaokretom, kada je dijahronijski pristup dobio prvenstvo u književnom proučavanju i kada se dokumentacijski pristupalo umetnosti verbalnog iskaza, profesori istorije preuzeli i samu nastavu književnosti, tj. književne istorije. Prema Kompanjonovoj analizi se može zaključiti da je istorija načinila i od književne istorije samo svoju pomoćnu nauku koja, u svojoj metodičkoj apersonalnosti, neutralnosti i objektivnosti, teži čistoj dokumentarnosti samog književnog teksta i dokumentovanju izvora i uticaja koji su u vezi s književnim tekstom.

I dok, s jedne strane, poetika, kritika i teorija gledaju na književna dela kao na uvek recepcijski savremena i kulturološki aktuelna, te su tako antička dela bila živo prisutna u duhovima epohe renesanse i francuskog klasicizma, a grčko-rimska

¹ U francuskoj književnoj teoriji, ili valja reći – teoriji književnosti, pojam „književna istorija“ uzima se u značenjskom razlikovanju od pojma „istorija književnosti“. Kako je to u *Trećoj književnoj republici* objasnio Kompanjon (Compagnon, 1983: 23), *istorija književnosti* je skup monografija o autorima, tabelarni prikaz, dok je *književna istorija* sociologija književnosti, uspostavljanje veze između književnosti i društvenog života.

i francuska klasika su svojim autoritetom natkrovile epohu prosvetiteljstva, i nadahnule, barem u Francuskoj, protivreakciju u vidu romantizma, čime je onda određeni književni kanon, bilo da je prihvaćen ili osporavan, bio sinhronijska kategorija, s druge strane, istorijski pristup književnosti uvodi kategoriju vremena u književno razmatranje i razvrstavanje, čime smo dobili književno-istorijsku klasifikaciju kao vremenski sled. Tako je vreme, kao linearni protok, kao jednosmerno kretanje, što je *hronos* u svom osnovnom smislu, kada je postalo metodološki pristup u proučavanju književnosti, dovelo do pisanja *hronologije*, tj. dijahronijske klasifikacije književnosti.

2. Književna epoha

Da li je neophodno razvrstavanje književnosti u vremenu? Za Milivoja Solara nema dileme (Solar, 2001: 143): ono je nužno zbog praktičnih i načelnih razloga; zbog praktičnih – jer je „krajnje nepregledno opisivati povijest književnosti u kontinuitetu od početaka do danas, bez ikakvih, makar i samo vanjskih i formalnih razdiobi“, a načelno – jer je „nemoguće razumjeti, a kamoli opisati i analizirati, neko djelo“ iz jedne društveno-istorijske epohe, „ako nemamo nikakav prethodni uvid u osobitosti književnosti toga doba“, i ako ne prihvatimo gledište da se književnost drugačije poima, time i drugačije piše, u različitim epohama. Zato je, prema Solaru, prvenstveni zadatak dijahronijske klasifikacije da se utvrde zajedničke karakteristike određenog vremenskog razdoblja. Tako se problem dijahronijske klasifikacije svodi na problem periodizacije istorije književnosti, budući da se mogu, i dalje smo kod Solarove argumentacije, ustanoviti veće sličnosti među književnim delima nekog vremenskog razdoblja i to u „načinima na koji se ona pišu i načinima kako se ona čitaju i razumijevaju“ (2001: 144).

Iako je periodizacija književnosti po epohama „redovno rezultat i mnogih kompromisa“, kako priznaje Solar, zbog čega se svaka od njih može uzeti samo kao „jedna moguća orijentacija“, čime su onda „nazivi, trajanje epohe i reprezentativna književna djela pojedinih epoha uvijek podložni daljim prosudbama“ (Solar, 2001: 147), hrvatski teoretičar (2001: 146) brani književnu periodizaciju argumentom da se bez pojmova velikih međunarodnih književnih epoha teško možemo orijentisati u proučavanju književnosti.² Ako se književnosti i prizna autonomija, to ne znači da se ona razvija nezavisno od istorije, tj. da se književna dela mogu shvatiti i analizirati bez poznavanja i složene analize istorijskog razdoblja u kojem su ona nastala – veli Solar, i sugeriše – da „u problemu periodizacije valja prihvatiti relativnu autonomiju

² Naziv *književna epoha* koristi se za „duže vremensko razdoblje u kojem postoji okvirna relativna stabilnost u načinu kako se književna djela pišu i razumijevaju, kao i u tome kako se shvaća što je svrha i temeljna funkcija književnosti“; za kraća vremenska razdoblja upotrebljavaju se nazivi književno razdoblje i književni period; treći je naziv književni pravac koji označava „tip književne proizvodnje u nekom vremenu, prepoznatljiv po prihvaćanju nekih općih zamisli o svrsi književne djelatnosti i o književnim postupcima koji se smatraju bitnim za oblikovanje umjetnički vrijednih književnih djela“ (Solar, 2001: 144–145).

književnosti, što će reći da se književnost razvija samostalno, prema vlastitim zakonima, ali nipošto neovisno o zakonitostima povijesti“ (2001: 144).

Kako primećuju Velek i Voren u *Teoriji književnosti*, u većini književnih istorija, periodizacija se vrši u skladu s političkim promenama: „Na taj se način smatra da je književnost potpuno određena političkim ili društvenim revolucijama jedne nacije, te se problem utvrđivanja razdoblja prenosi na istoričare politike i društva, čije se periodizacije i razdoblja obično bez pogovora usvajaju“ (Velek, Voren, 2004: 339–340). I dok su *predromantizam* i *romantizam* prvenstveno književni termini – američki teoretičari ilustruju svoj zaključak (Velek, Voren, 2004: 340) – „viktorijanski“, „edvardovski“ i „džorževski“, izvedeni iz vladavina suverena, dakle, prvobitno politički termini, dobili su određeno značenje ne samo u intelektualnoj, već i u književnoj istoriji.

Upadljivo je da se u Solarovom „slijedu književnih epoha evropskog kulturnog kruga“ u kojem hronološki idu – antika, srednji vek, renesansa, barok, klasicizam, romantizam, realizam i modernizam, ne nalazi i prosvetiteljstvo, što ne znači da je književni 18. vek ostao neprimećen. Međutim, terminološki svedena na „jak kulturni pokret koji se naziva prosvjetiteljstvo“ (2001: 157), epoha 18. veka, beleži Solar, „često [se] naziva i određuje dvojnim nazivom: klasicizam i prosvjetiteljstvo“, uz napomenu da se u 18. veku jasno razabiru „počeci onakve književnosti kakva će dominirati u idućoj velikoj epohi, u epohi romantizma, pa se književni razvoj teško može razumjeti ako se ne uvedu i pojmovi kao predromantizam, kojim se žele odrediti književne pojave što vremenski prethode epohi kojoj stilski već gotovo u cjelini pripadaju“ (2001: 157). Iz tih poteškoća da se književni 18. vek terminološki imenuje proističe preovlađujuća književnoteorijska i književnoistorijska sklonost da se „književna epoha između baroka i romantizma označi naprosto hronološki, kao književnost osamnaestog stoljeća“ (2001: 157).

Zanimljivo je zapažanje američkih novokritičara Veleka i Vorena da termin 18. vek „predstavlja stari brojčani termin koji je poprimio neke funkcije književnih termina kakvi su *avgustovski* i *neoklasični*“ (2004: 340). Tako se 18. vek, kao brojčani termin u književnoj funkciji, opisuje u *Teoriji književnosti* Petra Milosavljevića kao period „između baroka i romantizma“ u kojem se javljaju pravci koji „nemaju značaj“ prethodnih perioda – renesanse, baroka i klasicizma, a to su: „rokoko, sentimentalizam, predromantizam“ (Milosavljević, 1997: 64).

3. Francuski književni 18. vek

U Francuskoj, međutim, epoha 18. veka, sa svim svojim književnim i kulturnim strujanjima, u najširem određenju nosi objedinjeni naziv – *prosvetiteljstvo* (*Lumières*). U kasnijem sagledavanju perioda prosvetiteljstva, i detaljnijoj analizi, javila se potreba za preciznijom podelom ove značajne epohe za francusku istoriju, kulturu i nauku. Kako, zapravo, prosvetitelji predstavljaju tek samo jednu struju u 18. veku, a čije delovanje se može svesti na treću četvrtinu 18. veka, to se u književnoteorijskim studijama i književnoistorijskim istraživanjima mogu pronaći različite

podele samog veka, ali se književni 18. vek preovlađujuće podvodi pod već pomenuti, objedinjeni i ustaljeni naziv – *Prosvetiteljstvo*.

U studiji *Francuska književnost* (1978), pod uredništvom Branka Džakule, period prosvetiteljstva se razmatra u prvom delu druge knjige. U sagledavanju i periodizaciji 18. veka, Branko Džakula, period 1683–1802. godine imenuje „Francuska književnost prosvetiteljstva“, čime je početak epohe smešten u prethodni vek. Francuska studija *Književni putevi (Itinéraires littéraires – XVIIIe siècle)*, 1989) period 1685–1802. obeležava kao „vek prosvetiteljstva“ (« *siècle des Lumières* »), i u ovoj studiji početak prosvetiteljstva je u 17. veku, a njegov kraj u 19. veku, kao što je to slučaj kod Džakule. Isti kalendarski okvir, 1715–1789, književno se naziva isto- vetno i u sovjetskoj studiji *Istorija francuske književnosti od najstarijih vremena do Revolucije 1789* (1951) i u Vialinoj *Kratkoj istoriji francuske književnosti (Une histoire brève de la littérature française)*, 2015) – prosvetiteljstvo, tj. « *Lumières* ». U književnoj kolekciji francuskih autora Andrea Lagarda i Lorana Mišara (Lagarde & Michard), u četvrtom tomu koji se bavi 18. vekom, ne koristi se poseban naziv za tu epohu, ali je odeljak u kojem se razmatraju njene naučne, književne i opšteumetničke odlike naslovljen „Vek prosvetiteljstva“ (« *Le siècle des Lumières* »). Autori ne daju eksplicitno kalendarski okvir, ali se on može odrediti kao period 1783–1800, budući da Lagard i Mišar započinju književnoistorijsko i kritičko razmatranje s Belom (Bayle, 1783), a završavaju ga s tzv. revolucionarnom književnošću, dok sledeći tom, posvećen 19. veku, počinju sa Žermen de Stal (Staël, 1800). U *Priručniku francuskih književnih studija (Manuel des études littéraires françaises)*, 1957), autora Pjer-Žorža Kasteksa i Pola Sirera (Castex & Surer), književni 18. vek kalendarski obuhvata period 1715–1795. *Francuska književnost (Littérature française)*, 1949), Žozefa Bedijea i Pola Azara (Bédier & Hazard), francusku književnost 18. veka razmatra u periodu 1680–1789.

U ovom preseku studija koje se bave periodizacijom književnog 18. veka, zapažamo da u određivanju početka i kraja prosvetiteljstva, neke studije daju kalendarski širok okvir za književni 18. vek: njegovi počeci se mogu videti već krajem 17. veka, dok njegov kraj, što je slučaj kod Džakule, kao i u *Književnim putevima*, ulazi i u 19. vek. U analizi istoričara Metjua S. Andersona, u studiji *Evropa u osamnaestom veku 1713–1789*, autor navodi kako su se osnovne ideje i postavke prosvetiteljstva uobličile najvećim delom pre smrti Luja XIV, čak i pre 1700, ali ono nije „jasno prepoznato kao idejni pokret s priznatim vođama i s određenim stepenom unutrašnje povezanosti“ (Anderson, 2003: 445–446) sve do 40-ih godina 18. veka. Taj period, kako istoričar Anderson veli (2003: 5): „od ranih 80-ih godina 17. veka do približno 1713. godine, predstavlja most koji spaja 17. i 18. vek“. Anderson, međutim, dodaje za ovo doba – „ako bi baš moralo negde da se svrsta, onda više pripada prethodnom, nego potonjem stoleću“ i veli kako je „Evropa [je] sve do smrti moćnog kralja, još živela u 17. veku“ (2003: 7).

U periodizacijama izvedenim u prethodno pomenutim studijama, jedni autori dele epohu prosvetiteljstva u Francuskoj na dva perioda, što doprinosi književnoistorijskom uopštavanju i svedenijem pregledu epohe, dok drugi autori razmatraju književni 18. vek kroz četiri perioda, nastojeći time da detaljnije obuhvate sva

književna strujanja i da preciznije datiraju prelaze iz jednog perioda u drugi. Otuda različiti autori uzimaju različite povode kao oznake za početak i kraj svakog od tih perioda unutar epohe 18. veka, te tako jedni razvrstavaju periode prema datumima kada su objavljena značajna književna ostvarenja, dok drugi uzimaju istorijske događaje, čime onda književnost pada u drugi plan. Kroz analizu prethodno ovde nabrojanih postojećih periodizacija književnog 18. veka, nastojaćemo da sagledamo koliko su takve klasifikacije svrsishodne za književnonaučno istraživanje i za književnokritičku recepciju.

4. Književna razdoblja epohe francuskog prosvetiteljstva

Francuski teoretičar Alen Viala, u književnoistorijskoj studiji koja, u drugoj knjizi, razmatra epohe klasicizma i prosvetiteljstva (*Une histoire brève de la littérature française : l'Âge classique et les Lumières*, 2015) navodi da se „Francuskom epohe prosvetećenosti“ (« La France des Lumières ») može označiti period koji ide „od smrti Luja XIV 1715, do Revolucije iz 1789, ali ne uključujući nju u taj period“ (Viala, 2015: 246), i da taj period „brojnih intelektualnih vrenja“ (« multiples bouillonnements intellectuels »), u oblasti književnosti, umetnosti i misli, obeležavaju klasično, galantno i libertensko i da se oni prepliću s razvojem filosofije i s otkrićem senzibilnosti (2015: 263). Sovjetski teoretičar Mokuljski (Мокульский), književni 18. vek, kalendarski kao kod Viale (1715–1789), deli na dva perioda: period 1715–1751. jeste period „prvog talasa prosvetiteljskog pokreta“, dok period 1751–1789. predstavlja „period neposredne pripreme buržoaske revolucije“ (Mokuljski, 1951: 570–571).

Gistav Lanson, koji se smatra začetnikom univerzitetske kritike u Francuskoj, i po kojem je i obrazovni pristup u univerzitetskoj nastavi, dominantan u prvoj polovini 20. veka, dobio naziv – lansonizam, u *Istoriji francuske književnosti* (*Histoire de la littérature française*, 1912), izvodi, kako veli, „prirodnu podelu“ književnog 18. veka, unutar kalendarskog okvira 1715–1789, na dva perioda (Lanson, 1912: 630): u prvom periodu afirmiše se „estetska neosetljivost filozofskog duha“ (« l'insensibilité esthétique de l'esprit philosophique »), mada cveta i jedinstveno umeće koje će svoje savršenstvo dobiti u Marivou – kako veruje Lanson; u drugom periodu razvijaju se „besedničke sposobnosti koje idu ispred pesničkih“ (« les facultés oratoires, précédant les facultés poétiques »), što je, kako francuski istoričar književnosti vispreno zapaža, obrnut smer od onog kojim je vodila književnost 17. veka: dok se klasičarski lirizam pretvarao u govorništvo, prosvetiteljsko besedništvo je naginjalo lirizmu.³

³ U *Ilustrovanom priručniku istorije francuske književnosti* (*Manuel illustré d'histoire de la littérature française*, 1931), a što je, zapravo školska verzija Lansonove studije koju je redigovao njegov bliski saradnik Tifro, period 1715–1750. nazvan je „periodom u kojem se ispoljavaju nova stremljenja s izvesnom umerenošću i s mnogo opreza“ (période où les tendances nouvelles se manifestent avec une certaine modération et beaucoup de précaution »), čiji su izraziti predstavnici Monteskje i Volter, dok je period 1750–1789. nazvan „periodom žestoke borbe“ (« période de lutte violente ») u kojem napadi filozofske struje, u koju se svrstavaju Volter, Didro, enciklopedisti, i sâm Ruso, nisu po volji Starog režima, a koji doprinosi tome da se razvija revolucionarni mentalitet. (Lanson, Tuffrau 1931: 340-341)

U *Priručniku francuskih književnih studija – 18. vek* (*Manuel des études littéraires françaises – XVIIIe siècle*), Pjer-Žorž Kasteks i Pol Siret takođe usvajaju podelu 18. veka na dve polovine (Castex, Surer, 1957: 1,3): period 1715–1750, označen kao razdoblje „napretka filozofskog duha i vernosti klasičnom ukusu“ (« les progrès de l'esprit philosophique et la fidélité au goût classique »); period 1750–1795, kao razdoblje „osvajanja filozofskog duha i procvata romantičarske osećajnosti“ (« les conquêtes de l'esprit philosophique et l'éclosion de la sensibilité romantique »).

Lagard i Mišar (Lagarde, Michard, 2001: 11) razmatraju i dele književni 18. vek na dva polu-veka: prva polovina veka je „u znaku filozofskog racionalizma“ (« sous le signe du rationalisme philosophique »), a druga „u znaku preromantičarskog senzibiliteta“ (« sous le signe de la sensibilité préromantique »). Konačni zaokret iz jednog u drugo, Lagard i Mišar smeštaju u period oko godina 1750–1760. Ipak, kako ističu ovi francuski teoretičari, ne dolazi do nagle smene: usred sentimentalnog zanosa, razum i dalje ima značajnu ulogu, i obrnuto – emocionalistička struja je od početka veka postojala uporedo s racionalističkom. Lagard i Mišar vide u Didrou i Rusou „dva živa simbola dvojnosti njihove epohe“ (2001: 12): obojica su doprineli tome da trijumfuju instinktivne snage, iracionalne sile, čak i podsvesne, a da su, ipak, obojica ostali racionalisti obuzeti idejama i sistemima. Iako Lagard i Mišar ne pominju eksplicitno datume u dvodelnoj podeli književne produkcije 18. veka, prosvetiteljski tom u njihovoj književnoj kolekciji *Veliki francuski autori* (*Les grands auteurs français*) započinje Belovim *Raznim mislima napisanim jednom doktoru Sorbone povodom komete iz 1680* (*Pensées diverses écrites à un Docteur de Sorbonne à l'occasion de la Comète de 1680*, 1683), delom poznatijim pod kraćim naslovom *Pismo o kometi*, a završava se Robesjerovom besedom o načelima političkog morala kojim treba da se rukovodi Konvent, održanom 7. februara 1794. godine, čime je jasno sugerisano da se epoha prosvetiteljstva proteže od prethodne decenije 17. veka do poslednje decenije 18. veka.

I dok, s jedne strane, Viala, Mokujski i Lanson određuju prosvetiteljskom 18. veku vremenski okvir 1715–1789, a Kasteks i Siret, koji uzimaju istu godinu za početak, a završnicu književnog 18. veka vide u 1795. godini, kada se, umesto Konventa, kao organ političke uprave uvodi Direktorij u revolucionarno društvo Francuske, s druge strane, Lagard i Mišar se ubrajaju u grupu književnih teoretičara koji početak prosvetiteljstva vide u poslednjoj kalendarskoj petini 17. veka, a njegov kraj smeštaju ili u godinu početka Revolucije ili na sâm početak 19. veka.

Tako studija *Francuska književnost* (*Littérature française*, 1949), pod rukovodstvom Žozefa Bedijea i Pola Azara, francusku književnost 18. veka razmatra u kalendarskim okvirima 1680–1789, kroz dva perioda (Bédier, Hazard, 1949: 3, 67, 115): prvi – *književnost od 1680. do 1750.*, i taj period obeležava pojava *novog duha*, filozofskog, antimetafizičkog, kartezijskog i kritičkog; drugi – *književnost od 1750. do 1789.*, i taj period pripada naučnom i filozofskom pokretu, *Enciklopediji*, Volteru, Didrou, i to je vreme povratka prirodi i osećanju, tj. period *preromantizma* s Rusoom.

Iako se u *Pregledu francuske književnosti 18. veka* (*Précis de littérature française du XVIIIe siècle*, 1990), u uredništvu Robera Mauzija, navodi kako je *logično* da

se početak prosvetiteljstva kao kritičkog pravca veže za 1685. godinu, kada je opoziv Nantskog edikta, kojim su ukinuta verska tolerancija u Francuskoj i obnovljeni progoni protestanata, podstakao polemičke duhove da delaju, a da se za kraj perioda, kada konačno zavlada romantičarski duh, posle Napoleona, može uzeti 1820. godina, kada su objavljene Lamartinove *Meditacije (Méditations)*, Silven Menan (Menant) pominje najpre istorijsko-političku klasifikaciju književnog 18. veka, a zatim nudi kalendarski pregled 18. veka zasnovan na književnim datumima. Književni 18. vek, uokviren je godinama 1715–1793: prva je godina smrti Luja XIV, a druga je godina pogubljenja na giljotini Luj XVI. Menan priznaje da „političke granice retko se poklapaju s književnom stvarnošću“ (Mauzi et al., 1990: 12), jer 1793, godina kada je pogubljen Luj XVI, ne odgovara bilo kakvom vidljivom i značajnom književnom događaju, dok se 1715. može braniti barem time da, nakon smrti Luja XIV, period regencije Filipa Orleanskog pada u doba izmenjene društveno-moralne klime koja će pogodovati razvoju smelije i polemičke književnosti. Ostaje neobjašnjeno zašto se uopšte povoditi za političkom biografijom vladara u književnoj periodizaciji. Književna produkcija epohe prosvetćenosti bolje opravdava periodizaciju kojom se 18. vek smešta unutar godina 1715–1802, što je naposljetku klasifikacija primenjena u *Pregledu francuske književnosti 18. veka*, koautora Mauzija, Menana i Delona, a prema kojoj je književni vek i podeljen na dva dela (« deux parties »): prvi deo 1715–1750, drugi deo 1750–1802.

Nasuprot klasifikovanju književnog 18. veka na dva perioda, kako to imamo u većini studija, u *Francuskoj književnosti* Branka Džakule, i u *Književnim putevima* Žorža Dekota i Elen Saba, možemo naći podelu 18. veka na četiri perioda, tj. razdoblja. Osim u broju perioda po kojima razmatraju 18. vek, te dve studije imaju i druge dodirne tačke, ali i međusobne razlike. Obe studije daju širok kalendarski okvir za književni 18. vek, čiji počeci idu iz 17. veka, a čiji se kraj nalazi na početku 19. veka.

Prvo razdoblje za Džakulu je 1683–1721, i predstavlja „rano francusko prosvetiteljstvo“, dok je u studiji *Književni putevi* period 1685–1715. nazvan „prethodnici“ (« Les Précurseurs »). Prema uzetim godinama vidimo da obe studije istovetan period razmatraju kao uvod u francusku književnost prosvetiteljstva, s tim što Džakula u svojoj periodizaciji navodi književna dela kao vodilje u određivanju perioda, pa se tako razdoblje *ranog francuskog prosvetiteljstva* određuje – „od Belovog *Pisma o kometi* do *Perzijskih pisama*“. S druge strane, francuski autori se vode istorijskim događajima koji su bitni za francusku istoriju, pa je tako 1685. godina uzeta kao godina u kojoj je ukinut Nantski edikt, a 1715. kao godina smrti Luja XIV, a koja, prema pomenutoj francuskoj studiji, zapravo „otvara vrata prosvetćenosti“ (Décote, Sabbah, 1989: 7). Obe studije uočavaju u tom periodu novi kritički duh koji se javlja u književnim ostvarenjima, a u Belu i Fontenelu vide preteče francuskih prosvetitelja iz 18. veka.

Za Džakulu, drugo razdoblje je 1721–1751, „od *Perzijskih pisama* do *Enciklopedije*“. Džakula ostaje dosledan tome da se u svojoj periodizaciji vodi književnim događajima, dok Dekot i Saba za početak drugog razdoblja uzimaju 1715, godinu smrti Luja XIV, a za kraj 1750, kao godinu u kojoj se osećaju promene neposredno pred početak izdavanja *Enciklopedije*, te oni period 1715–1750. nazivaju „zamahom prosvetćenosti“ (« l’essor des Lumières »).

Treće razdoblje koje se razmatra kod Džakule, i u studiji *Književni putevi*, predstavlja kalendarski treću četvrtinu 18. veka, tj. u užem smislu, to je period prosvetiteljstva u Francuskoj. Razdoblje 1751–1782. za Džakulu je obeleženo *Enciklopedijom*, pa se i naziva – „doba Enciklopedije“. Za autore *Književnih puteva* taj period delanja prosvetitelja nešto je kraći i on traje od 1751. do 1778, i naziva se „vrhunac prosvetljenosti i preromantičarska osećajnost“ (« Apogée des Lumières et sensibilités préromantiques »).

Kraj 18. veka, kao period poznog prosvetiteljstva, ili postprosvetiteljstva, Džakula određuje kao četvrto razdoblje (1782–1802), i simbolično ga naziva „Od *Opa-snih veza* do *Duha hrišćanstva*“, tj. od romansijera Lakloa do romantičara Šatobrijana. U *Književnim putevima*, poslednje razdoblje, 1778–1802, nazvano je „periodom nereda“ (« L'ère des bouleversements »). I dok Džakula kraj književnog 18. veka prepoznaje u Šatobrijanovom *Duhu hrišćanstva*, objavljenom 1802. godine, a kojim se najavljuje nova romantičarska epoha, Dekot i Saba kraj prosvetiteljstva označavaju *događajem* imenovanim – rođenje Viktora Igoa. Kako tu nema nikakve utemeljene simbolike, budući da to nije datum rođenja jednog stvaralaštva i jedne umetnosti, već samo jedne bebe, anonimne u istorijskom i kulturološkom smislu, time francuski teoretičari ne samo da nisu pružili valjano arugmentacijsko obrazloženje, nego su jedan besmisleni podatak podigli na nivo književnoistorijskog događaja.

I kolekcija *Francuska književnost (Littérature française)* u šesnaest knjiga, u uredništvu Kloda Pišoa (Pischois), primenjuje sociološki pristup u ponuđenoj periodizaciji celokupne francuske književnosti, prema kojem se politički događaji i njihovo odražavanje na društvo uzimaju za datume-međaše između književnih tokova. Ova studija se razlikuje od svih ostalih u dve stvari: njen kalendarski okvir za književnost epohe prosvetljenosti ne poklapa se ni sa jednom drugom studijom, i jedina je koja epohu prosvetljenosti deli na tri perioda. Tako 18. vek broji tačno sto književnih godina, od 1720. do 1820. godine, podeljenih u tri razdoblja kojima su posvećeni zasebni tomovi. Prvo razdoblje 1720–1750. razmatra se u devetoj knjizi iz kolekcije koju potpisuje Žan Erar. Teoretičar nesrećno konstatuje da „godina 1720. nema posebnog značaja“ (Ehrard, 1974: 7), i uzima je kao godinu političkog prelamanja koje će rezultirati krajem regencije Filipa Orleanskog (1723), dok zaboravlja da postoji književni događaj iz 1721. kada su objavljena Montesjkjeova *Persijska pisma (Lettres persanes)*. Drugo razdoblje je 1750–1778, čiji početak označavaju Bifonova *Prirodna istorija (L'histoire naturelle, 1749)*, Rusoovi polemički spisi na konkursima Akademije u Dižonu (1750, 1753) i D'Alamberova i Didroova *Enciklopedija (1751)*, a kraj razdoblja je u znaku smrti Voltera i Rusoa 1778, mada se ova godina pominje i u političkom kontekstu – kada se Francuska neposredno uključila u Rat za američku nezavisnost, kako to zapisuju koautori Mauzi i Menan (Mauzi, Menant, 1977: 7–8) u desetom tomu posvećenom središnjem i najdinamičnijem prosvetiteljskom razdoblju. Treće razdoblje je 1778–1820, u kojem se odvija filozofska i romantičarska revolucija, na čijem početku je smrt Voltera i Rusoa, a na kraju smrt vojvode de Berija (Berry), čime autorka jedanaestog, toma Beatris Didije (Didier, 1976: 6), stavlja politički podatak ispred književnog – Lamartinijevih *Meditacija (1820)*, a koje pominje takoreći usputno.

I dok jedne književnoistorijske studije uzimaju književne događaje za datume kojima se razgraničavaju književni periodi i razdoblja, što je slučaj kod Džakule, a druge studije, poput one Dekot – Saba, književni kalendar određuju političkim datumima, ovde poslednja analizirana studija, *Francuska književnost* čiji je glavni urednik Pišoa, loše balansira između istorijskog i književnog načela, neodlučna i nesigurna da li da dâ prvenstvo književnosti ili političkoj istoriji.

**

Da li su književne periodizacije iz proteklih sto pedeset godina književnoteorijskih i književnoistorijskih razmatranja uprošćeno sagledavanje prošlih epoha, time onda i iskrivljeno poimanje književne stvarnosti u prošlosti viđene očima modernosti? Treba li da upoznamo jednu epohu onakvom kakva je ona bila za njene savremenike, kao što su renesansni humanisti nastojali da za svoje vreme ožive antičku duhovnost kakva je bila za same Helene i Latine, ili ćemo se radije *novokritičarski* (strukturalistički) baviti mogućim intrpretacijama dela i onim što nam ono govori danas? Da li je *ciklična koncepcija promena u književnosti*, prema kojoj se, po načelu akcije i reakcije, kroz vekove smenjuju dva opšta pravca (imenovana *klasično* i *romantično*, ili *apolonsko* i *dionisko*, ili *naivno* i *sentimentalno*), adekvatnija za naš pristup književnim pojavama i proučavanju uslova njihovog nastanka od *linearne koncepcije razvoja književnosti*, a kojom se odnos među književnim činjenicama objašnjava evolucijom, zbog čega se i pristupilo hronološkom raspoređivanju zvanom *periodizacija*? Prethodna retorska pitanja polazište su za moguća nova preispitivanja svih teorija, u čemu svoj teorijsko-kritički udeo nastoji da zadobije i ovo istraživanje u kojem je izvedena analiza postojećih klasifikacija književnog 18. veka u Francuskoj.

Literatura

- Anderson, Metju S. 2003. *Evropa u osamnaestom veku 1713–1789*. Beograd: Clio.
- Bédier, Joseph et Paul Hazard. 1949. *Littérature française*. Tome second. Paris : Librairie Larousse.
- Castex, Pierre-Georges et Paul Surer. 1957. *Manuel des études littéraires françaises : XVI-IIe siècle*. Paris : Hachette.
- Compagnon, Antoine. 1983. *La Troisième République des lettres*. Paris : Éditions du Seuil.
- Décote, Georges et Hélène Sabbah. 1989. *Itinéraires littéraires - XVIIIe siècle*. Paris : Hatier.
- Didier, Béatrice. 1976. *Le XVIIIe siècle – III : 1778-1820*. Collection *Littérature française* dirigée par Claude Pichois. Paris : Arthaud.
- Džakula, Branko. 1978. Francuska književnost prosvetiteljstva (1683–1802). U *Francuska književnost 2*, B. Džakula, ur., 5-201, Beograd–Sarajevo: Svjetlost/Nolit.
- Ehrard, Jean. 1974. *Le XVIIIe siècle – I : 1720–1750*. Collection *Littérature française* dirigée par Claude Pichois. Paris : Arthaud.

- Lagarde, André et Laurent Michard. 2001. *Collection littéraire – 18.e siècle*. Les grands auteurs français. Anthologie et histoire littéraire. Paris : Bordas.
- Lanson, Gustave. 1912. *Histoire de la littérature française*. Paris : Hachette.
- Mauzi, Robert et Sylvain Menant. 1977. *Le XVIIIe siècle – II : 1750–1778*. Collection *Littérature française* dirigée par Claude Pichois. Paris : Arthaud.
- Mauzi, Robert, Sylvain Menant et Michel Delon. 1990. *Précis de littérature française du XVIIIe siècle*. Sous la direction de Robert Mauzi. Paris : Presses Universitaires de France.
- Milosavljević, Petar. 1997. *Teorija književnosti*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Mokuljski. „Uvod”, *Prosvećenost (1715–1789)*. 1951. U *Istorija francuske književnosti od najstarijih vremena do Revolucije 1789. godine*. Anisimov, Mokuljski, Smirnov (redaktori), 565–574. Prevod Milan Kašanin. Beograd: Naučna knjiga.
- Solar, Milivoj. 2001. *Teorija književnosti*. 19. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Velek, Rene i Ostin Voren. 2004. *Teorija književnosti*. Prevod A. Spasić, S. Đorđević. Beograd: Utopija.
- Viala, Alain. 2015. *Une histoire brève de la littérature française : l'Âge classique et les Lumières*. Paris : Presses Universitaires de France.

Nermin Vučelj, Milan Janjić

QUESTION DE PÉRIODISATION LITTÉRAIRE : L'EXEMPLE DU XVIIIe SIÈCLE FRANÇAIS

Résumé

Les études littéraires ont-elle besoin de l'histoire pour être littéraires ou l'histoire littéraire n'est que l'éloignement de l'essence de la littérature ; l'histoire littéraire est-elle une vraie science des époques passées, ce qui implique qu'elle est objective, ou elle ne représente qu'une théorie d'aujourd'hui interprétant le passé littéraire, ce qui la rend relative – ce sont les questions posées dans cet article. Nous traitons la problématique de la périodisation littéraire et son rôle dans notre connaissance et compréhension de la littérature en s'appuyant sur Antoine Compagnon et Milivoj Solar et à travers une analyse comparée des théoriciens et historiens littéraires dès la fin du XIXe siècle, avec Lanson, et tout au long du XXe siècle avec Bédier et Hazard, Castex et Surer, Lagarde et Michard, Décote et Sabbah, Mauzi et Menant, et avec Viala, en se référant aussi aux études soviétiques et yougoslaves.

nermin.vucelj@filfak.ni.ac.rs
milanknight@live.com

JEZIK, KNJIŽEVNOST, VREME
Književna istraživanja
april 2016

Izdavač

Filozofski fakultet u Nišu
Ćirila i Metodija 2

Za izdavača

Prof. dr Natalija Jovanović, dekan

Lektura

Maja Stojković (srpski)
Kelsey Montzka (engleski)

Dizajn korica

Darko Jovanović

Prelom

Milan D. Ranđelović

Format

17x24

Štampa

UNIGRAF X-COPY

Tiraž

100 primeraka

ISBN 978-86-7379-445-7

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82.0:81'42(082)

82.09(082)

82.09:115(082)

JEZIK, književnost, vreme : zbornik radova.
Književna istraživanja / urednice Vesna
Lopičić, Biljana Mišić Ilić. - Niš : Filozofski
fakultet, 2017 (Niš : Unigraf x-copy). - 560 str.
: ilustr. ; 24 cm. - (Biblioteka Naučni skupovi /
[Filozofski fakultet, Niš])

“Zbornik Jezik, književnost, vreme:
književna istraživanja predstavlja jedan od
dva toma radova sa desete interdisciplinarne
međunarodne konferencije Jezik, književnost,
vreme, održane na Filozofskom fakultetu u
Nišu 22. i 23. aprila 2016. godine.”--> kolofon.
- Radovi na srp. i engl. jeziku. - Tekst lat. i ćir.
- Tiraž 100. - Str. 9-29: Narativno konstruisanje
temporalnosti / Vesna Lopičić i Biljana Mišić
Ilić. - Napomene i bibliografske reference uz
tekst. - Bibliografija uz svaki rad.
- Summaries; Rezimei.

ISBN 978-86-7379-445-7

1. Лопичић, Весна, 1959- [уредник] [аутор
додатног текста] 2. Мишић Илић,
Биљана, 1962- [уредник] [аутор додатног
текста] а) Књижевност - Дискурс анализа -
Зборници б) Компаративна књижевност
- Зборници с) Књижевност - Време -
Зборници

COBISS.SR-ID 233195532